

Wyzwania rynku konsumenckich usług kredytowych



EDYTA RUTKOWSKA-
-TOMASZEWSKA

prof. Uniwersytetu Wrocławskiego,
przewodnicząca Doradczego
Komitetu Naukowego
przy Rzeczniku Finansowym

Ochrona konsumentów w obszarze konsumenckich usług kredytowych ma istotne znaczenie dla całego rynku finansowego.

Obszar świadczenia usług kredytowych (kredyt konsumencki w rozumieniu ustawy z 12 maja 2011 r. o kredycie konsumenckim [u.k.k.] oraz kredyt hipoteczny w rozumieniu ustawy z 23 marca 2017 r. o kredycie hipotecznym oraz o nadzorze nad pośrednikami kredytu hipotecznego i agentami) i zawierania umów z konsumentami objęty jest ryzykiem braku zgodności z różnymi regulacjami ochronnymi, których celem jest zabezpieczenie interesów słabszej strony. Regulacje te podlegają dynamicznym i nieustannym zmianom związanym z rozwojem i wykorzystaniem nowych technologii.

Obie wskazane ustawy szczególne są poświęcone konsumenckim usługom kredytowym i podobnie skonstruowane, wprowadzają instrumenty ochrony kredytobiorcy, takie jak: przedkontraktowy i kontraktowy obowiązek informacyjny oraz szczególne uprawnienia konsumentów, zwłaszcza do przedterminowej spłaty kredytu wraz z prawem do proporcjonalnego obniżenia całkowitego kosztu kredytu, a także do odstąpienia od umowy.

Dodatkowo ustawa o kredycie konsumenckim przewiduje limity pozaodsetkowych kosztów oraz niezwykle uciążliwą dla kredytodawcy (banku, SKOK-u czy instytucji

pożyczkowej) sankcję za naruszanie zarówno tych limitów, jak i obowiązków informacyjnych – sankcję kredytu darmowego. Niezależnie od tego, że tzw. „sankcje konsumenckie” są bardzo dotkliwe dla kredytodawców, tak samo jak naruszanie przez nich przepisów ochronnych dla konsumentów, poważnym problemem jest rozprzestrzeniające się ryzyko zastosowania sankcji kredytu darmowego z art. 45 u.k.k.

Wciąż pojawiają się nadużycia wobec konsumentów (na co wskazuje zarówno praktyka Rzecznika Finansowego, jak i prezesa UOKiK), a ich skutki, tym bardziej jeśli wystąpi efekt skali, odczują nie tylko konsumenci, lecz także kredytodawcy, a w dalszej kolejności – cały rynek finansowy oparty na fundamentalnej zasadzie, jaką jest zaufanie.

Ryzyko braku zgodności z prawem ochrony konsumenta jest niezwykle istotne. Musi być diagnozowane, eliminowane, a wszyscy uczestnicy rynku powinni podejmować działania zmierzające do przeciwdziałania jego wystąpieniu lub ograniczania skali tych skutków. Poza instrumentarium, w jakie są wyposażone organy ochrony konsumenta na rynku finansowym (zwłaszcza RF i Prezes UOKiK), jest to także możliwe dzięki skutecznemu wewnętrznemu nadzorowi nad ryzykiem braku zgodności z prawem ochrony konsumenta w ramach

polityki compliance u kredytodawców. Istotne jest też przychylne rozpatrywanie reklamacji konsumentów i ugodowe załatwianie sporów na etapie przedsądowym i sądowym.

Przed rynkiem kredytowym stoją także wyzwania legislacyjne związane z koniecznością implementacji nowej regulacji kredytu konsumenckiego z dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2023/2225 z 18 października 2023 r. w sprawie umów o kredyt konsumencki oraz uchylającą dyrektywę 2008/48/WE CCD II (Dz.U. L, 2023/2225, 30.10.2023) oraz dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2023/2673 z 22 listopada 2023 r. (Dz.U. L, 2023/2673, 28.11.2023), dotyczącej usług finansowych (w tym także kredytowych) zawieranych na odległość, które wprowadzają rozwiązania znacznie wzmacniające ochronę konsumentów (kredytobiorców).

Poważne ryzyko braku zgodności wiąże się wciąż ze stosowaniem klauzul abuzywnych, zwłaszcza niezamieszczenie prawidłowo skonstruowanych w umowach (wzorcach umownych) klauzul modyfikacyjnych (uprawnających kredytodawcę do zmian). Uznanie takich klauzul za niedozwolone skutkuje brakiem skuteczności zmiany, która miała być tą klauzulą wprowadzona przez przedsiębiorcę. Przykłady to podwyższenie opłat, prowizji, stopy oprocentowania czy ceny.

Doskonałą okazją do podjęcia, w gronie wybitnych specjalistów – przedstawicieli nauki, rynku finansowego i organów ochrony konsumenta – dyskusji na temat aktualnych zjawisk, będzie konferencja „Rynek konsumenckich usług kredytowych. Prawo-praktyka-problemy-potrzeby-wyzwania”, organizowana w Warszawie 12–13 grudnia przez Rzecznika Finansowego i wspierający go Doradczy Komitet Naukowy.

Miejmy nadzieję, że podczas obrad uda się wypracować ugodowe i skuteczne rozwiązania, możliwe do wdrożenia na rynku, dzięki którym bez uszczerbku dla prawa ochrony konsumenta kredytobiorcy, zostanie osiągnięty pewien konsensus i nie dojdzie do rozlania się ryzyka braku zgodności z prawem ochrony konsumenta, na wzór kryzysu frankowego. Obnażył on, jaką moc i dalsze skutki mają sankcje konsumenckie (bezskuteczności niedozwolonych klauzul umownych, czy – z perspektywy aktualnych wyzwań – sankcja kredytu darmowego).



Konferencja Naukowa

Rynek konsumenckich
usług kredytowych
w Polsce

12-13 grudnia 2024 r.